

'YK ON NAISEN PARAS YSTÄVÄ'

- Suomalaisnaiset YK:ssa kautta aikojen -

YK on maailman kansojen tärkein yhteistyöjärjestö, joka perustettiin vuonna 1945 toisen maailmansodan hävityksen jälkimainingeissa. YK:n yksi keskeisiä tehtäviä järjestön perustamisesta saakka on ollut kansainvälisen yhteistyön lujittaminen ihmisoikeuksien saralla.

Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ja ovat jakamattomia. Suomalaiset naiset ovat YK:n yli 70-vuotisen historian aikana tehneet hyvin arvokasta työtä ihmisoikeuksien ja erityisesti naisten oikeuksien parantamiseksi. YK:n kautta suomalaisnaiset, kuten miehetkin, ovat olleet vaikuttamassa muun muassa siihen, että tänä päivänä yhtä moni tyttö kuin poikakin aloittaa peruskoulun.

Syksyllä 2015 maailman johtajat kokoontuivat jälleen YK:hon päättämään yhteisistä tavoitteista tulevaisuudelle. Yhdessä sitouduttiin kestävän kehityksen tavoitteisiin, jotka astuivat voimaan vuoden 2016 alussa. Tavoitteet on määrä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä ja niiden tarkoitus on ohjata maailman kehitys kestäväksi.

Naisten oikeuksia parantamalla voidaan edistää kaikkia 17:ää kestävän kehityksen tavoitetta. Viides kestävän kehityksen tavoite käsittelee lisäksi yksinomaan sukupuolten välisen tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamista kaikkialla maailmassa. Ilman suomalaisnaisten johdonmukaista ja sitkeää toimintaa YK:ssa kautta aikojen, naisten ja tyttöjen asema ei olisi kenties koskaan noussut näin keskeiseen asemaan kansainvälisellä agendalla.



Suomen YK-liitto on suomalainen kansalaisjärjestö, joka tekee tunnetuksi ja tukee Yhdistyneiden kansakuntien toimintaa ja periaatteita. YK-liitto kasvattaa ja kouluttaa maailmanlaajuisesta vastuusta ja vaikutusmahdollisuuksista, välittää ja tuottaa tietoa YK:sta ja sen toiminnasta sekä vaikuttaa suomalaiseen YK-politiikkaan.
#ykliitto #kestäväkehitys

Lue lisää

YK-liitosta: ykliitto.fi

Kestävän kehityksen tavoitteista ja YK-järjestelmästä: yk.fi

Maailman tilasta ja YK:n jäsenmaista: globalis.fi

Facebook, Instagram
ja Twitter: UNAFinland

SUOMEN
YK-LIITTO



FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

NAISTEN OIKEUDET OVAT IHMISOIKEUKSIA



Kuva: Työväen arkisto

YK:n lastenapu UNICEF lahjoitti suomalaisille vuonna 1949 flanellia, joka riitti yhteensä 90 000 äitiyspakkaukseen. Suomi nousi avun vastaanottajasta nopeasti avunantajaksi.

Naisten tunnustaminen tasa-arvoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi on ollut historian saatossa yllättävän vaikeaa. Kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset rakenteet ovat perustuneet pitkälti naisten hyväksikäyttöön.

Viimeiset vuosikymmenet on kuitenkin ponnisteltu ankarasti näiden rakenteiden murtamiseksi ja naisten oikeuksien tunnustamiseksi.

Suomalaiset naiset saivat jo varhain perusoikeuksia, kuten oikeuden opiskella, olla ansio-työssä ja vastata perinnöstään. Monet heistä ovat käyttäneet oikeuksiaan parhaalla mahdollisella tavalla: puolustamalla heikommissa asemassa olevia, sekä oman että muiden maiden tyttöjä ja naisia.

YK perustettiin puolustamaan rauhaa

Yhdistyneet kansakunnat on perustettu puolustamaan rauhaa, turvallisuutta ja ihmisoikeuksia. Siksi jo YK:n peruskirjassa ja ihmisoikeuksien julistuksessa tunnustetaan sukupuolten välinen tasa-arvo.

Naisten aseman toimikunta aloitti työnsä heti YK:n perustamisen jälkeen, vuonna 1946. Se on tärkein globaalin politiikan linjaaja sukupuolten tasa-arvoa koskevissa kysymyksissä. Toimikunta antaa suosituksia ja toimittaa raportteja naisten oikeuksista ja tasa-arvo-ongelmista YK:n talous- ja sosiaalineuvostolle (ECOSOC). Toimikunnassa on 45 jäsenmaata. Suomi on ollut sen jäsen neljästi, viimeksi vuosina 1992-1995.

NAISILLE OMA IHMISOIKEUSSOPIMUKSENSA



Kuva: Suomen YK-liitto

Naisten aseman toimikunta avaa kokouksen New Yorkissa vuonna 1967. Helvi Sipilä (kokouksen puheenjohtaja) istuu kuvassa keskellä.

Vuonna 1979 kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva YK:n yleissopimus (CEDAW) hyväksyttiin yksimielisesti. Erilinen sopimus tarvittiin, koska naisten ihmisoikeuksia ei täysin toteutettu aiempien sopimusten perusteella käytännössä missään.

Sopimukseen sitoutuneet valtiot raportoimaan toimistaan YK:lle neljän vuoden välein. Sopimukseen sisältyy perusihmisoikeutena myös kiistelty kohta perhesuunnitteluoikeudesta. Näin kaikilla maailman naisilla on oikeus vaikuttaa lastensa lukumäärään.

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan YK:n yleissopimuksen keskeisin viesti sisältyy sen otsikkoon: naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltämiseen. Kuten sopimuksen laatijat

toteavat, sukupuolten välinen tasa-arvo on ehdoton edellytys rauhalle ja vakaudelle, taloudelliselle kehitykselle sekä ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tasa-arvon toteutuminen edellyttää naisten yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien parantamista ja aseman vahvistamista. Naisille on taattava tasavertaiset oikeudet niin poliittiseen, taloudelliseen kuin kulttuuriseen vaikuttamiseen. Naiseus ei saa myöskään olla koulutuksen, terveyden, ravinnon tai työnsaannin este. CEDAW-sopimuksessa vaaditaan ahtaiden nais- ja miesroolien purkamista.

Suomi allekirjoitti CEDAW-sopimuksen muiden maiden mukana vuonna 1980. Sopimuksen ratifiointiin päästiin kuitenkin vasta kuuden vuoden kuluttua.

YK:N KAUTTA OIKEUKSIA SUOMEENKIN



Kuva: Suomen YK-liitto

Julistus naisten oikeuksista hyväksyttiin vuonna 1967 New Yorkissa. Oikeudellisesti sitova sopimus naisten syrjinnän poistamisesta saatiin aikaiseksi seuraavalla vuosikymmenellä. Helvi Sipilä on kuvassa eturivissä neljäs oikealta.

Alkuun naisten oikeudet käsitettiin lähinnä kansalaisoikeuksina ja ihmisoikeuskysymyksinä, joissa naiset olivat toimenpiteiden ja suojelun kohteina. Feministisen liikkeen ja toisaalta myös kehitysmaiden ongelmien laajuuden myötä 1970-luvulla alettiin tunnustaa naisten merkitys ongelmien ratkaisijoina.

Väestönkasvun rajoittamisessa ja nälänhädän torjunnassa eli lasten

ja ruoan hankinnassa, ei voi saada tuloksia ilman naisia. Naisten vuosi, naisten vuosikymmen ja naisten maailmankonferenssit toivat naisten oikeudet näkyviin kaikkialla.

Naisten syrjinnän kieltävä yleissopimus vaati kaikkien maiden päättäjiltä toimia. Ensin suomalaista lainsäädäntöä piti korjata sopimuksen vaatimusten mukaiseksi. Monia oikeudellisia parannuksia tehtiin muun muassa samapalkkaisuuden toteuttamiseksi, poliittisten oikeuksien parantamiseksi ja avioliittojen kirjaamiseksi.

YK-liiton lehdessä tiedotettiin YK:n ajankohtaisista asioista vuosina 1965-1994.

Lehden päätoimittajana toimi YK-liiton pitkäaikainen pääsihteeri Hilikka Pietilä.

Kuva: Suomen YK-liitto



YK:N KAUTTA OIKEUKSIA SUOMEENKIN



Kuva: UN Photo

Kehitysministeri Heidi Hautala vaati vammaisten parempaa huomioimista uusissa kestävän kehityksen tavoitteissa YK:n korkean tason vammaiset ja kehitys -kokouksessa vuonna 2013.

Sopimuksen ansiosta Suomeenkin saatiin ensimmäinen tasa-arvo-laki, perustettiin tasa-arvovaltuutetun virka ja päivitettiin sukunimi- ja perheoikeuslakeja. Suomalaiset naiset saivat nyt pitää oman sukunimensä avioliittoon mennessään ja tasa-arvon toteutumista alettiin seurata oikeusministeriössä.

Naisten syrjinnän poistamista koskeva sopimus on hyvä esimerkki siitä, miten YK:ssa sovittujen yleissopimusten pohjalta voidaan vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöön. Naisjärjestöt ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta vaativat 80-luvun alussa Suomen hallitusta ja eduskuntaa toimimaan tarvittavien lakimuutosten aikaansaamiseksi. Suomi sai kiusallista huomiota kansainvälisesti, kun se joutui vuosia YK:n yleiskokouksessa selittelemään, miksei ratifiointia edelleenkään ollut tehty.

Suomi on saanut tekemiensä raporttien pohjalta useita huomautuksia YK:lta vähäisistä toimistaan naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseksi. Kritiikkiä on tullut myös muun muassa heikosta sukupuolivaiikutusten arvioinnin käytöstä, ihmiskauppaan liittyvästä lainsäädännöstä, erityisryhmien, kuten vammaisten ja etnisten vähemmistöjen naisten syrjinnästä sekä samapalkkaisuuden toteutumattomuudesta.

Naiset ja kehitys

1980-luvulla naiset ja kehitys -teemasta tuli pysyvä osa YK:n kehityskeskustelua. Naisten roolia alettiin tarkastella perinteisten teemojen lisäksi niin raha- ja finanssipolitiikan, tieteen kuin tekniikankin osalta.

Naisten näkökulma pääsi esiin 1990-luvulla kaikissa YK-konferensseissa. Naisten oikeuksien sopimusta täydennettiin naisiin kohdistuvan väkivallan eliminoimista vaativalla julistuksella. Wienissä ihmisoikeuksien maailmankonferenssi korosti ihmisoikeuksien kuuluvan jakamattomina ja erottamattomina myös naisille ja tytöille. Turvallisuusneuvosto tunnusti konfliktialueella tapahtuvat raiskaukset sotarikoksiksi.

Pekingin sopimuksessa YK ja sen jäsenmaat sitoutuivat sukupuolinäkökulman huomioimiseen päätöksenteossa. Kaikkien toimenpiteiden vaikutukset oli nyt arvioitava erikseen naisten ja miesten kannalta.

Tyttöjen ja naisten oikeudet parantivat myös lasten ja erilaisten vähemmistöjen, kuten vammaisten, alkuperäiskansojen ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien tunnustamisen myötä.

SUOMALAISNAISET AKTIIVISIA YK:SSA



Kuva: Kansan Arkisto/ Yrjö Lintunen

Suomi hyväksyttiin YK:n jäseneksi 14.12.1955. Suomalaisnaiset ovat alusta asti osallistuneet aktiivisesti YK:n toimintaan.

Hertta Kuusinen (1904-1974, kuva yllä) oli yksi Suomen tunnetuimmista kommunisteista. Naisten kansainvälisen demokraattisen liiton WIDF:n puheenjohtajana hän esitti järjestönsä ehdotuksen kansainvälisestä naistenvuodesta. Kuvassa Kuusinen on Helsingissä kesäkuussa 1955 pidetyssä kansainvälisessä rauhankokouksessa, jonka yhtenä tarkoituksena oli saada YK hyväksymään Suomi jäsenekseen.

Tyyne Leivo-Larsson (1902-1977, kuva ylh.oik.) oli Tampereen taisteluihin osallistunut punakaartilainen, joka nousi myöhemmin ministeriksi ja oli suurlähettiläänä ensimmäinen nainen Suomesta. Kuvassa Leivo-Larsson on lähdössä YK:n talous- ja sosiaalineuvoston kokoukseen vuonna 1951.

Helvi Sipilä (1915-2009, alempi kuva oikealla) toimi YK:n ensimmäisenä naispuolisena apulaispääsihteerinä ja YK:n sosiaalisen kehityksen ja humanitaaristen asioiden



Kuva: Työväen arkisto / Aarne Lehto



Kuva: Suomen YK-liitto

keskuksen johtajana vuosina 1972–1980. Sipilän vastuualueina olivat naiskysymykset, sosiaalinen kehitys ja rikollisuuden ehkäisy. Sipilä osallistui kaikkiin neljään naisten maailmankonferenssiin. Hän toimi naisten oikeuksien puolesta koko uransa ajan.

Hilkka Pietilä (1931-2016), kuva vasemmalla) osallistui myös kaikkiin neljään naisten maailman konferenssiin. Hän työskenteli YK-liiton pääsihteerinä vuosina 1963–1990. Pietilä panosti erityisesti kansainvälisyys- ja rauhankasvatukseen sekä naisten aseman edistämiseen. Hän edusti Suomea useissa kansainvälisissä YK-tason tapaamisissa.

Kuva: Suomen YK-liitto

SUOMALAISNAISET AKTIIVISIA YK:SSA



Pirkko Aro (1923-2012, kuva alla) oli YK:n naisten vuoden Suomen komitean puheenjohtaja ja kansanedustaja.



Helvi Saarinen (1920-1996, kuva alla) oli aktiivinen toimija mm. Kansainvälisessä solidaarisuussäätiössä, jonka hallituksessa ja valtuuskunnan

puheenjohtajana hän toimi 80- ja 90-luvuilla. Saarinen osallistui lukuisiin naisten asemaa käsitteleviin YK-kokouksiin Suomen edustajana. Hän toimi myös Suomen YK-liiton puheenjohtajana vuosina 1975-1979.

Inkeri Anttila (1916-2013, kuva yllä) oli ensimmäinen oikeustieteestä tohtoriksi väitellyt nainen Suomessa ja Suomen ensimmäinen nainen oikeusministerinä. Hän oli kansainvälisesti arvostettu kriminologi. Anttila toimi YK:n kriminaalipolitiikan maailman-kongressin puheenjohtajana vuonna 1975.

Kuvat: Suomen YK-liitto



*Oikealla:
Suomen YK-liiton
nykyinen tunnus.*

**SUOMEN
YK-LIITTO**



FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

SUOMALAISNAISET AKTIIVISIA YK:SSA

Tarja Halonen (1943-) oli Suomen ensimmäinen naispresidentti. Hän toimi Pekingin naisten maailmankonferenssin Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja, YK:n vuosituhatuippukokouksen toisena puheenjohtajana sekä YK:n kestävän kehityksen paneelin rinnakkaispuheenjohtajana.



Tarja Halonen. Kuva: UN Photo

Halonen on toiminut myös muun muassa YK:n väestö- ja kehityskonferenssin korkean tason työryhmän rinnakkaispuheenjohtajana ja on edelleen erilaisissa naisten asemaa ajavissa tehtävissä YK:ssa.

Elisabeth Rehn (1935-) oli Suomen ja maailman ensimmäinen naispuolinen puolustusministeri. Hän toimi YK:n ihmisoikeusraportoijana sekä oli YK:n alipääsihteeri ja erityislähettiläs Bosnia-Hertsegovinassa. Rehn on ollut korkea-arvoisin suomalaisnainen YK:ssa.



Elisabeth Rehn ja YK:n apulaispääsihteeri Asha Rose-Migiro yhteiskuvassa vuonna 2009. Kuva: UN Photo

Vuonna 2002 Rehn laati yhdessä Liberian presidentti Ellen Johnson Sirleafin kanssa naisten osallistumista rauhanprosesseissa käsittelevän raportin "Women, War, Peace", joka luovutettiin YK:lle. Rehn on toiminut sittemmin Kansainvälisen rikostuomioistuimen uhrirahaston johtokunnassa puheenjohtajana.



Helena Ranta. Kuva: Suomen YK-liitto YK:n 70-vuotisjuhlavuosikampanja 'Maailman parhaat uutiset'

Helena Ranta (1946-) on oikeushammaslääkäri, joka tehnyt mittavan työn uhrientunnistuksessa kansainvälisissä kriiseissä, kuten entisen Jugoslavian alueella. Ranta on toiminut myös mm. Suomen UN Womenin puheenjohtajana.

Marjatta Rasi (1945-) toimi Suomen pysyvänä edustajana YK:ssa vuosina 1998-2005 ja oli ensimmäinen nainen tässä tehtävässä. Rasin merkittävimpiin tehtäviin YK:ssa kuului turvallisuusneuvoston Irakin vastaisia pakotteita käsittelevän komitean puheenjohtajuus vuonna 1990.



Marjatta Rasi. Kuva: UN Photo

Kuvassa Rasi johtaa puhetta YK:n talous- ja sosiaalineuvostossa vuonna 2004 toimiessaan neuvoston puheenjohtajana. Hän oli YK:n historian ensimmäinen nainen tässä tehtävässä.

NAISTEN MAAILMANKONFERENSSIEN VUOSIKYMMEN



Kuvat: UN Photo

Meksikon maailmankonferenssin avajaistilaisuus 19.7.1975. Helvi Sipilä oli tehnyt valtavan työn konferenssin järjestelyissä ja toimi konferenssin pääsihteerinä. Hän oli myös kansainvälisen naisten vuoden pääsihteeri.

Naisten maailmankonferenssit

Vuosi 1975 julistettiin YK:n kansainväliseksi naistenvuodeksi. Tuolloin Mexico Cityssä pidettiin ensimmäinen naisten maailmankonferenssi.

Ensimmäistä kertaa historiassa naiset olivat enemmistönä YK:n konferenssissa. Meksikon julistuksessa ja maailman toimintaohjelmassa nimettiin tavoitteet naisten vuosikymmenelle (1976-85). Kaikkien valtioiden tuli laatia suunnitelma naisten aseman edistämiseksi ja raportoida sen toteuttamisesta.

Kööpenhaminassa vuonna 1980 järjestetty toinen naisten maailmankonferenssi keskittyi työllisyyteen, terveyteen ja koulutukseen. Naisten vuosikymmen päättyi Nairobissa vuonna 1985 pidettyyn kolmanteen maailmankonferenssiin, jossa tarkasteltiin naisten vuosikymmenen saavutuksia. Konferenssissa hyväksyttiin myös pitkän tähtäimen suunnitelma vuoteen 2000 asti.

Tavoitteita ei ollut tarpeen muuttaa, oli vain löydettävä uusia keinoja, joilla tasa-arvon tiellä olevia esteitä saadaan purettua.

UNIFEM perustettiin Nairobin konferenssin yhteydessä naisten vuosikymmenen vapaaehtoisen rahaston pohjalle. Helvi Sipilä sai tehtäväkseen sen toiminnan kehittämisen. Rahaston tarkoituksena oli toteuttaa ja tukea naisten yhteiskunnallista asemaa edistäviä hankkeita. Vasemmanpuolisessa kuvassa Helvi Sipilä esittelee Norjan prinsessa Sofialle naisten vuosikymmen esitettä. Esitteen kannessa on naistenvuoden tunnus, kehitystä kohti lentävä rauhankyyhky. Kyyhkyssä on naisten biologinen merkki ja pyrstössä yhtäläisyysmerkki tasa-arvon merkiksi. Symbolin suunnitteli Valeri Pettis. Kyyhkytuotteilla kerättiin UNIFEM:ille (nyk. UN Women) varoja.

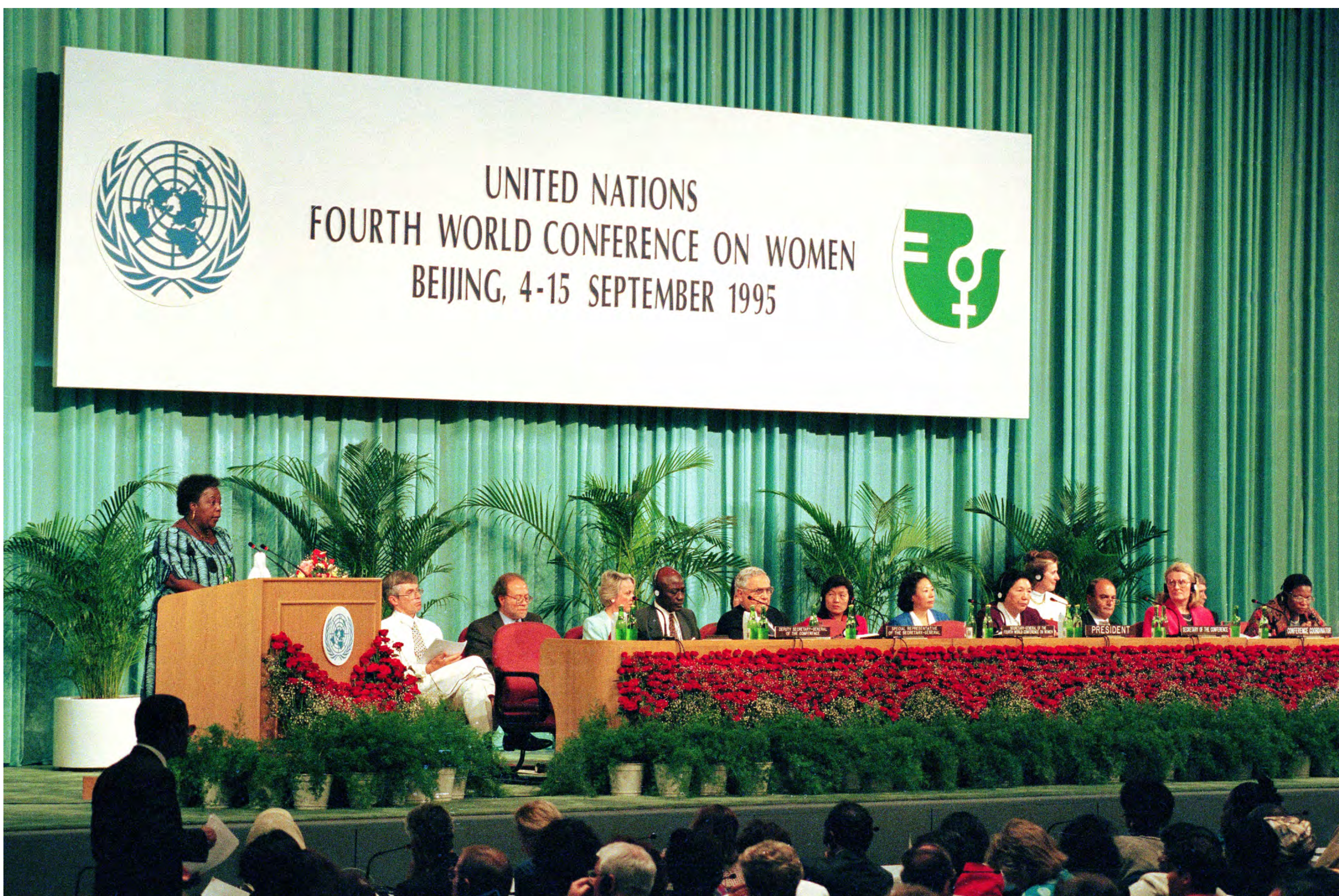


Kuva: Suomen YK-liitto



Tekijä: Merja Talvela/ Työväenmuseo Werstas

HISTORIALLINEN PEKINGIN TOIMINTAOHJELMA



Pekingin konferenssin avajaiset vuonna 1995.

Kuva: UN Photo

Neljäs ja viimeiseksi jäänyt naisten maailmankonferenssi järjestettiin Kiinassa vuonna 1995. Pekingin asiakirjasta ja toimintaohjelmasta tuli edistyksellisin naisten oikeuksien vahvistamiseen tähtäävä kansainvälinen, hallituksia sitova suunnitelma. Aiempien konferenssien päätökset yhdistettiin kokonaisuudeksi ja purettiin niihin jääneitä ongelmakohtia.

Pekingin asiakirjassa nostetaan esiin kaksitoista naisten ja tyttöjen kannalta keskeistä elämänaluetta joilla vaikutusmahdollisuuksia tulee parantaa. Myös tavoitteet ja niiden toteutumisen seuranta asetetaan selkeästi. Kaikkien maiden tulee laatia viiden vuoden välein perusteellinen raportti tehdyistä toimenpiteistä.

Valtiot sitoutuivat puuttumaan muun muassa naisiin kohdistuvaan köyhyyteen, epätasa-arvoisiin koulutusmahdollisuuksiin sekä yhteiskunnallista ja taloudellista asemaa koskeviin ongelmiin. Tyttöjen syrjintä ja heidän oikeuksien loukkaaminen nostetaan myös erikseen esiin. Lisäksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja eriarvoistavia käytäntöjä ylläpitäviin stereotypioihin tulee puuttua aiempaa paremmin. Pekingin toimintaohjelma vaatii siis naisten päätösvallan lisäämistä kaikilla yhteiskunnan tasoilla.

Tavoitteiden toteuttamiseksi sukupuolinäkökulma on huomioitava kaikessa päätöksenteossa. Valtavirtaistamisen menetelmillä, eli esimerkiksi sukupuolivaikutusten arvioinnilla, voidaan purkaa näennäisesti neutraaleina pidettyjen päätösten (esimerkiksi erilaisten budjettien) todellisia vaikutuksia sukupuolien arkeen.

Suomi on muiden maiden tavoin sitoutunut noudattamaan Pekingin asiakirjaa. Ohjelman tavoitteet linkittyvät myös tasa-arvolakiin, perustuslaissa tarkoitettuun yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen vaatimukseen sekä Euroopan unionin tasa-arvoperiaatteisiin.

2000-luvun kehitystavoitteet

YK aloitti uuden vuosituhannen yleiskokouksen teemalla sukupuolten välinen tasa-arvo, kehitys ja rauha 2000-luvulla. Hallitukset uudistivat sitoumuksensa Pekingin toimintaohjelmaan ja sen tavoitteiden toteuttamiseen. Vuosituhattavoitteet ja uudet kestävän kehityksen tavoitteet korostavat yhä vahvasti naisten oikeuksia. Päätöslauselma 1325 kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi vaatii naisille oikeutta osallistua rauhanturvaoperaatioihin ja rauhanrakentamiseen.

HISTORIALLINEN PEKINGIN TOIMINTAOHJELMA



Kuva: UN Photo



Kuva: Työväenmuseo Werstas

Yli 40 000 naista osallistui Pekingin varjokokoukseen Kiinassa Huairoussa. Myös Suomesta osallistujia oli ennätysmäärä, sekä virallisessa valtuuskunnassa että kansalaisjärjestöjen foorumissa. Naisten rauhanjuna matkasi Helsingistä Pekingiin mukanaan yli 200 eri maiden rauhanaktivistia. Junan lähtö päätti Helsingissä WILPF:n kansainvälisen kongressin.



Kuva: UN Photo